

Duyuru Tarihi : 01.06.2007
Duyuru No : DUYURU/2007-099
Yayınlandığı Yer : MALİ PUSULA DERGİSİ / HAZİRAN 2007 / SAYI : 30, SAYFA : 99 - 107

Mehmet Akif TUNÇ
SMMM
makif.tunc@bdodenet.com.tr

TMS 36 KAPSAMINDA VARLIKLARDA DEĞER DÜŞÜKLÜKLERİNİN MUHASEBELEŞTİRİLMESİ

1.GİRİŞ

Uluslararası Muhasebe Standartları ile tam uyumlu hale getirilen Türkiye Muhasebe Standartları'ndan 36.'sı şirket varlıklarında yaşanacak değer düşüklükleri durumunda yapılacak işlemleri düzenlemektedir.

Bu standartın amacı, bir varlığın defter değerinin, o varlığın kullanım ya da satış yolu ile geri kazanılabilecek tutarı (gerçeğe uygun değeri) ile uyumlu hale getirilmesini sağlamaktır. Başka bir ifade ile standart, işletmelerin varlıklarını, varlıklarının geri kazanılabilir tutarından daha yüksek bir değerden izlenmemelerini sağlamak amacıyla uygulanması gereken ilkeleri belirlemektir. Bir varlığın defter değerinin; kullanımı ya da satışı ile geri kazanılacak tutarından fazla olması, o varlığın geri kazanılabilir tutarından daha yüksek bir tutardan izlenmesi demektir. Eğer durum bu şekilde ise, varlık değer düşüklüğüne uğramıştır ve Standart, işletmenin değer düşüklüğü zararını muhasebeleştirmesini gerektirir. Standart ayrıca, bir işletmenin değer düşüklüğü zararını ne zaman iptal etmesi gerektiği ile kamuoyuna yapılması gereken açıklamaları da düzenler.

TMS 36 , başka bir standart tarafından daha spesifik olarak düzenlenen varlıklardaki değer düşüklüklerinin muhasebeleştirilmesi işlemlerini düzenlemez. Örneğin inşaat sözleşmelerinden kaynaklanan varlıklar , TMS 11 ; ertelenmiş vergi varlıkları , TMS 12 ; finansal araçlar, TMS 39 tarafından düzenlenir. Bu sebeple, TMS 36 ağırlıklı olarak maddi ve gayrimaddi duran varlıkların ve mali duran varlıkların (iştirak , bağlı ortaklık, vs.) muhasebeleştirilmesinde uygulanır.

2. DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KAVRAMI:

TMS 36'ya göre, şayet bir varlığın şirket defterlerindeki kayıtlı değeri, o varlığın geri kazanılabilir tutarını aşmıyor ise ilgili varlık değer düşüklüğüne uğramıştır.

Bu tanım, öncelikle üç sorunu gündeme getirmektedir. Bunlardan ilki varlıklar için bu tür bir değer düşüklüğü testinin hangi sıklıkla yapılacağı, ikincisi her varlık için yapıp yapılmayacağı, üçüncüsü ise böyle bir çalışmanın yapılması halinde geri kazanılabilir değerin nasıl tespit edileceğidir.

İlk sorunun çözümünü, standartın 9. paragrafında bulmaktayız. Bu paragraftaki ifadeye göre işletmeler, bir varlık için değer düşüklüğüne işaret eden belirtilerin olması halinde bir değer düşüklüğü çalışması yaparlar. Başka bir ifade ile her varlık için , her raporlama döneminde bir değer düşüklüğü çalışmasına gerek bulunmamaktadır.¹

Varlıklarda bir değer düşüklüğünün yaşandığını gösteren çeşitli belirtiler arasında , varlığın piyasa fiyatındaki dikkat çekici düşüş, varlığın fiziksel bir hasara uğraması veya performansının önemli ölçüde azalması , varlığın demode olması veya varlık teknolojik açıdan yeni olmasına rağmen , şirketin artık o varlığa ihtiyaç duymaması gibi nedenler olabilir.

¹ Bu kuralın bir istisnası, sınırsız ömre sahip veya henüz işletmece kullanıma sokulmamış varlıklardır. Bu varlıklar için her yıl değer düşüklüğü testi yapılmalıdır.

İkinci sorun ise standartta “Nakit Yaratan Birim” kavramı ile çözümlenmiştir. Standarta göre nakit yaratan birim, şirketin diğer varlıklarından bağımsız olarak tek başına nakit yaratma kabiliyetine sahip olan varlıktır. Örneğin, bir işletmenin 3 farklı ürünü üç farklı makine parkında ürettiğini düşünelim. Bu makine parklarından her biri kendi başına bir nakit yaratan birimdir. Makine parkındaki bir makine tek başına nakit yaratan birim olmadığından ve bu sebeple kullanım değeri tespit edilemediğinden, bu makinede yaşanacak bir değer düşüklüğü belirlenemez.

Bu gibi durumlarda, değer düşüklüğü yaşanan varlığın ait olduğu nakit yaratan birimin topluca değer düşüklüğü hesaplanır.

Geri kazanılabilir tutarın nasıl hesaplanacağı sorunu ise çalışmamızın bir sonraki bölümünde detaylı bir şekilde açıklanmaya çalışılmıştır.

3. GERİ KAZANILABİLİR TUTARIN HESAPLANMASI

Bir varlığın geri kazanılabilir tutarı, satış maliyetleri düşülmüş gerçeğe uygun değeri ile kullanım değerinden yüksek olanıdır.

Bu tanımdan anlaşılacağı üzere varlığın kullanım değerinden veya satış maliyetleri düşülmüş gerçeğe uygun değerinden herhangi birinin varlığın defter değerini aşması, o varlıkta bir değer düşüklüğünün gerçekleştiğinin kanıtıdır. Bu sebeple çoğu değer düşüklüğü çalışmasında varlık için hem kullanım değeri hem de gerçeğe uygun değerini ayrı ayrı hesaplamaya gerek yoktur zira bunlardan birinin defter değerini geçmesi değer düşüklüğünün muhasebeleştirilmesi açısından yeterlidir.

Uygulamada, şayet bir varlık için aktif bir piyasa varsa, o varlığın öncelikle satış maliyetleri düşülmüş gerçeğe uygun değeri tespit edilir. Varlıklar hakkında gerçeğe uygun değer bulunmasının çok güç olması veya bulunan rakamın güvenilir olmaması durumlarında ise kullanım değeri tespiti yapılır.

Bir varlığın kullanım değeri, işletmenin gelecekteki birkaç yıl içerisinde o varlıktan elde edeceği gelirin bu güne indirgenmesi ile yani indirgenmiş nakit akış çalışması ile tespit edilir. Kullanım değeri çalışmaları genellikle kurumsal finansman şirketlerince yürütülür ve sıklıkla büyük çaplı satın alma veya birleşmelerde kullanılır.

Aşağıdaki örnekte, değer düşüklüğü çalışması kapsamında bir varlığın gerçeğe uygun değerinin ve kullanım değerinin nasıl tespit edildiği kısaca özetlenmektedir:

- KLM GMBH Avusturya Alplerinde kurulmuş bir şirkettir ve faaliyet konusu, aktifindeki helikopteri turistlere veya başka şirketlere kiralamaktır. 2005 yılında kurulan şirket ilk yılında oldukça iyi kar etmiştir. Fakat 2006 yılında turistlere helikopter kiralayan başka bir firma bu bölgede faaliyet göstermeye başlamıştır. Bu ikinci firmanın açılmasından bu yana KLM GMBH’nın satışlarında dikkate değer bir düşüş olmuştur.
- Değer düşüklüğü açısından kontrol edeceğimiz helikopterin geri kazanılabilir değeri UMS 36’ya göre satış maliyetleri düşülmüş gerçeğe uygun değeri ile kullanım değerinden yüksek olanıdır.
- Helikopterin muhasebedeki defter değeri 920.000 Euro faydalı ömrü ise 10 yıldır. 2005 yılında helikopter için 92.000 Euro amortisman ayrılmış ve böylece 2006 yılı itibarıyla net defter değeri 828.000 Eurodur.
- Helikopterin satışı halinde tahmini ikinci el değeri 789.000 Euro – 21.300 Euro (nakliye sigorta masrafları) = 767.700 Euro’dur.
- Rakip firma sebebiyle KLM GMBH helikopterden elde ettiği hasılatın %10 oranında azalacağını düşünmektedir.

Aşağıda, şirketin önümüzdeki 5 yıl içinde helikopterden elde edeceği net gelirin indirgenmiş değeri bulunmaktadır. (Şirket 5. yılın sonunda helikopteri 500.000 Euro’ya satacağını düşünmektedir ve bu tutar da hesaplamaya dahil edilmiştir)

	Nakit Girişleri	İşletme Maliyeti	Genel Yönetim Giderleri	İskonto Oranı ²	İndirgenmiş Değer
Yıl-1	302.000	126.840	33.220	0.847	120.223
Yıl-2	394.000	165.480	39.400	0.718	135.788
Yıl-3	380.000	159.600	38.000	0.608	110.899
Yıl-4	416.000	174.720	41.600	0.515	102.835
Yıl-5	282.000	118.440	28.200	0.437	59.152
Yıl-5	500.000	0	0	0.437	218.500
Toplam	2.274.000	745.080	180.420	-	747.390

- Helikopterin satış maliyetleri düşülmüş gerçeğe uygun değeri 789.000 Euro – 21.300 = 767.700 Eurodur.
- Kullanım değeri ise 747.390 Eurodur.
- Öyleyse helikopterin geri kazanılabilir değeri bu iki değer in büyüğü olan 767.700 Eurodur.
- Helikopterin net defter değeri 828.000 Euro'dur.
- Geri kazanılabilir değer ise 767.700 Euro olarak tespit edildiğine göre, değer düşüklüğü aşağıdaki gibi muhasebeleştirilmelidir:
- Değer Düşüklüğü Zararı 61.100
Helikopter 61.100
- Şirket, helikopterin kalan 9 yıllık faydalı ömrü süresince 767.700 Euro'luk defter değerini itfa edecektir.

4.DEĞER DÜŞÜKLÜKLERİNİN İPTAL EDİLMESİ:

İşletmeler değer düşüklüğüne uğramış şerefiye haricindeki tüm varlıklarını her yıl tekrar gözden geçirilmeli ve önceki dönemlerde ayrılmış değer düşüklüğü zararının bundan böyle mevcut olmayacağı veya azalmış olabileceği yönünde bir belirti olup olmadığını her raporlama tarihinde değerlendirmelidirler.

Yapılan bu değerlendirme sonucunda varlığın önceden ayrılmış değer düşüklüğünün artık bulunmadığı tespit edilirse³, bu değer düşüklüğü iptal edilir. Dikkat edilmesi gereken nokta, iptal edilen değer düşüklüğünün en fazla varlığın önceki dönemlerde kaydedilen değer düşüklüğü kadar olabileceğidir.Başka bir ifade ile, değer düşüklüğünün iptali , varlığın değerini en fazla orjinal (değer düşüklüğü öncesi) net defter değerine taşıyabilir.

Değer düşüklüklerinin iptali, varlık TMS 16 kapsamında yeniden değerlendirme yöntemi ile izlenmediği sürece gelir olarak kaydedilir.Varlığın defterlerde yeniden değerlendirme yöntemi ile takip edilmesi halinde , değer artışının iptali özkaynaklar grubunda muhasebeleştirilir.

Yukarıdaki örnekten devam edecek olursak;

² İskonto oranı (oranları), aşağıda yer alanlara ilişkin cari piyasa değerlendirmesini yansıtan vergi öncesi oran (oranlar) olacaktır:

(a) Paranın zaman değeri; ve
(b) Gelecekteki nakit akış tahminlerinde dikkate alınmamış olan, varlığa özgü riskler.

³ Standart uyarınca bir varlığın değer düşüklüğünün iptal edilmesi için varlığın değerini artıracak bir durumun meydana gelmiş olması şarttır.Örneğin kullanım değeri hesaplanırken kullanılan reeskont oranının değişmesi sebebiyle varlığın değerinin artmış görünmesi, değer düşüklüğünün iptali için geçerli bir neden değildir.

- KLM GMBH, 2005 yılında satın aldığı helikopter için 2006 yılında değer düşüklüğü karşılığı ayırmıştır. Ancak 2008 yılında rakip firmanın kapanması sebebiyle şirket aktifindeki helikopterin tekrar değerinin arttığını düşünmektedir.
- Bu sebeple , bir geri kazanılabilir değer çalışması yaptıran şirket, helikopterin net defter değerinin 650.000 Euro olduğunu tespit etmiştir.
- 2008 yılı itibarıyla helikopterin muhasebedeki net defter değeri 597.100 Euro'dur.⁴
- Helikopterin yeni net defter değerinin 650.000 Euro olarak tespit edilmesi $650.000 - 597.100 = 52.900$ Euro'luk bir değer düşüklüğü iptaline işaret etmektedir. Ancak standart uyarınca değer düşüklüklerinin iptali varlığın orijinal net defter değerini aşamaz.
- Varlığın orijinal net defter değeri , yani 2006'daki değer düşüklüğü yaşanmamış olması halindeki net defter değeri 644.000 Euro'dur.⁵
- Bu sebeple helikopterin defter değeri en fazla 644.000 Euro yükseltilebilir. Helikopterin bu değere yükseltilmesi aşağıdaki kaydı gerektirir:

Helikopter 46.900
Gelir 46.900 (644.000 – 597.100)

4.ŞEREFIYE İÇEREN VARLIKLARDA DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ:

UFRS 3 / İşletme Birleşmeleri kapsamında şerefiye, bir maddi veya gayrimaddi duran varlık için , bu varlığın makul değerinin üzerinde ödenen tutarlardır. İşletme birleşmelerinde satın alan şirket tarafından ödenen tutar satın alınan işletmenin varlıklarına, bu varlıkların gerçeğe uygun değerleri(piyasa değerleri) üzerinden dağıtılır ve bu dağıtım yapıldıktan sonra kalan bir tutarın olması halinde, bu tutar şerefiye olarak aktifleştirilir. Şerefiye, diğer varlıklardan veya varlık gruplarından bağımsız olan nakit akışları yaratmaz, ve genellikle birden fazla nakit yaratan birimin nakit akışına katkıda bulunur

Aktifleştirilen bu şerefiye tutarı itfa edilmez ancak her yıl değer düşüklüğüne karşı kontrol edilir.

Bir varlık veya varlık grubunun satın alınması esnasında şerefiyenin oluştuğunu düşünelim.İlerleyen dönemlerde bu varlıklarla ilgili bir değer düşüklüğünün yaşanması halinde , bu değer düşüklüğü tutarı öncelikle ilgili varlıkların şerefiyelerinden mahsup edilir. Bu mahsuptan sonra kalan bir tutarın olması halinde bu tutar, her nakit yaratan varlığın kayıtlı değerinin toplam varlıklar içindeki ağırlıklı ortalamasına göre, ilgili varlıklardan düşülür.

Şerefiye İçeren Varlıklarda Değer Düşüklüğünü bir örnekle açıklayacak olursak,

ABC Grup , içme suyu sektöründe faaliyet göstermekte olan bir holdingtir ve 01.01.2005 tarihinde yine içme suyu şirketinde faaliyet göstermekte olan XYZ A.Ş hisselerinin tamamını 10.000 YTL karşılığında satın almıştır. XYZ A.Ş, iki adet kaynak üzerine kurulmuş su depolama ve şişeleme tesisi olan bir şirkettir ve satın alınmasından sonra bir tüzel kişilik olarak kendi markası ile halen hayatını devam ettirmektedir.

Satın alınma öncesinde XYZ A.Ş'nin basitleştirilmiş bilançosu aşağıdaki gibidir:

Maddi Duran Varlıklar		7.500,00	Özsermaye		7.500,00
Kaynak.1	3.500,00		Sermaye	5.500,00	
Kaynak.2	4.000,00		Birikmiş Karlar	2.000,00	

⁴ 2006 yılında değer düşüklüğü sebebiyle helikopterin yeni değeri 767.700 Euro olarak belirlenmiş , bu yeni değer üzerinden 2 yıl (2006 ve 2007 yıllarında) amortisman ayrılmış ve sonuçta 2008 itibarıyla helikopterin net defter değeri $767.700 - [(767.000 / 9 \text{ yıl}) \times 2 \text{ yıl}] = 597.100$ Euro olmuştur.

⁵ Helikopterin orijinal defter değeri olan 920.000 Euro üzerinden 3 yıl amortisman ayrılması durumunda elde edilecek net defter değeri.

XYZ A.Ş'nin her iki kaynağının da kendi başlarına nakit yaratan birimler olduğu açıktır ve satın alma sırasında nakit yaratan birimler başına düşen şerefiyeyi tespit etmek sebebiyle kaynaklar için bir değerlendirme çalışması yaptırılmış ve kaynakların gerçeğe uygun değerleri (piyasa değerleri) tespit ettirilmiştir.

Bu çalışmaya göre Kaynak.1'in piyasa değeri 4.200 YTL, Kaynak.2 'nin ise 4.800 YTL'dir. ABC Grup, bu iki kaynak için 10.000 YTL ödediğine göre , ABC Grup'un bu satın almayı gerçekleştiren holding şirketinin bilançolarında $10.000 - (4.200 + 4.800) = 1.000$ YTL şerefiye görünecektir.

31.12.2005 tarihi itibarıyla ABC Holding tarafından yayınlanan konsolide bilançolarda XYZ A.Ş'nin tesisleri aşağıdaki gibi gösterilecektir:

ABC Konsolide Bilanço(31.12.2005)	
Maddi Duran Varlıklar	
Kaynak.1	4.200,00
Kaynak.2	4.800,00
Şerefiye	1.000,00

2006 yılında ABC Grup, 2005'te satın aldığı ve şerefiye içeren XYZ A.Ş kaynakları için değer düşüklüğü çalışması yapmak zorundadır.(Bu çalışma her yıl aynı dönemlerde yapılmak üzere, yılın herhangi bir günü itibarıyla yapılabilir)

Yapılan değer düşüklüğü çalışması sonucunda Kaynakların geri kazanılabilir değerleri

Kaynak.1: 3.600 YTL

Kaynak 2: 3.800 YTL olarak tespit edilmiştir.

Bu sebeple toplam değer düşüklüğü $[10.000 - (3.600 + 3.800)] = 2.600$ YTL'dir.

2.600 YTL'lik bu değer düşüklüğünün öncelikle şerefiyeden mahsup edilmesi geri kalanın varlıklardan indirilmesi gerekmektedir.

Kaynak.1 ve Kaynak.2'nin Ana Ortaklık Bilançosundaki Kayıtlı Değeri	9.000,00
Şerefiye	1.000,00
Kaynak 1 ve Kaynak 2'nin Yeni Geri Kazanılabilir Değeri	7.400,00
Değer Düşüklüğü Karşılığı	2.600,00

Bu sebeple şirket 2006 yılı konsolide mali tabloları hazırlanırken aşağıdaki kayıtları atarak bu değer düşüklüğünü muhasebeleştirecektir.

Şerefiye 1.000 YTL
D.D.Zararı (Gelir Tab.) 1.000 YTL

Kaynak.1/Kaynak.2 1.600 YTL
D.D.Zararı (Gelir Tab.) 1.600 YTL